

משה בירנבוים

נ"ו"ג לקוה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

צעהש"ת

פרשת צא

ולמען תספר באוני בנך וכן בנך את אשר התעללתי
במצרים (י, ב).

היות כשהקצ"ה צרחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם
מאויביהם, אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפי' לעמיד בכל דור
כשישראל צריכים להגקס מאיזה שונא העומד עליהם להכזיבם בעול
שררה או מלך, אז הקצ"ה עושה נקמה זו, כיון שכבר נתעוררו
אותם הרחמים צענין כזה. והוא ולמען תספר וכו' אשר התעללתי
צמארים, וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים ויגקס לכם מאויביכם
לצל יוכלו להציל לכם כלל, והצ"ה.

וכמו"כ פירש עה"פ "הפך ים ליבשה צנהר יעצרו צרגל" (תהלים סו,
א) שמדקדק: א. פתח בלון יחיד "הפך ים ליבשה" וסיים בלשון
רבים "צנהר יעצרו צרגל". ב. פתח בלשון עבר - "הפך", וסיים
בלשון עתיד "יעצרו". ומתקן ע"פ מה דאיתא בגמרא (חולין ז): רבי
פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיו שבויים, פגע ציה צגינאי נהרא,
אמר רב יוסף אמרליה חלוק לי מימך, ונחלק שם הנהר ג' פעמים. אמר רב יוסף
כמה נפיש גברא ממשה ושמיין רצבן וכו', אלא כמה וכו', והפירוש
הוא כך, שכל דבר ודבר בתחילתו לפעול איזה נס הוא קשה מאד,
אבל כיון שכבר נעשה פעם אחת, כבר יהיו הדיוקים שיצאו אח"כ
יכולין לעשות כזאת אפילו כמה פעמים, כיון שנפתח השער. והפירוש
בגמרא הוא כך: כמה נפיש גברא, כלומר, מהיכן צא לו זה שהיה
יכול לפעול דבר גדול כזה - לצקוע את הנהר, ומפרש, ממשה
ושמיין רצבן, שהם פתחו השער, והיה זה יכול לפעול וכו'. והפסוק
ממילא מובן: הפך ים ליבשה, פי' משה רבינו ע"ה הפך פעם אחת
ים ליבשה, ואז פעל צמעשו ש'צנהר יעצרו צרגל, שרפצ"י עבר
צרגל תלתא זימני וכו'.

(נעם אלימלך, ליקוטי שושנה)

ולמען תספר באוני בנך וכן בנך את אשר התעללתי
במצרים וגו' וידעתם כי אני ה' (י, ב).

האדמו"ר האמצעי (הרה"ק רבי יהושע) מבעלזא ז"ע נתבקש לשייבה של
מועלה בשנת תרנ"ו ביום כ"ג שבט. הוא נסע לווינא לדרוש ברופאים,
נתקבל שם בבית חולים וכפי שידוע נסתלק בווינא והובילוהו לבעלזא.

רבנו (הגה"ע רבי שאול בראד זצ"ל, גאב"ד קאשוו) שזכר שחאדמו"ר נמוצא בווינא
נסע מונאגנדארף על ש"ק פרשת בא אל האדמו"ר, רבנו היה רגיל לספר
הרבה מביקורו אצל כ"ק האדמו"ר אז בווינא.

בין היתר סיפר, "ביום ראשון נודע לי שהגאון מפרשבורג בעל ה"שבת
סופר" זצ"ל נמוצא ג"כ בווינא לדרוש ברופאים. הלכתי לבקר את הרב
מפרשבורג, הוא שאלני על מועשי בווינא עניתי לו ש"כ האדמו"ר מבעלזא
נמוצא כאן ובאתי אליו על ש"ק.

על זה שאלני הרב, האם מניחים ת"ת דרבים ונוסעים אל רבי. [רבנו הוסיף
שהרב מפרשבורג ידע שבמואגנדארף (ששם היתה אז הישיבה של הגה"ע רבי שאול
בראד זצ"ל) לכודו בהתמודה גדולה, וע"כ תמה ושאלני כן].

אמרת להרב מפרשבורג: "הגמרא אומרת (עירובין יג) אמר רבי דמחודנא
מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריו. אני הסתכלתי את פני האדמו"ר
מבעלזא".

שצט הוא ר"ת ש'מרס צ'רכס ט'הרס והנה שהזמן מסוגל לבוא
לידי טהרת הלל, ושלא להיות משוקע בטומאה, ועי"ז יוכל לבוא
לקדושה, (עטרת יהושע)

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו' ולמען תספר באוני
בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעתם כי
אני ה' (י, א-ב).

הנה זה שורש ויסוד גדול, שכדי שיוכל אדם להאמין צממת צאמונה
שלימה בהשגחת הבורא, צריך שיקדים אליו היראה, כדכתיב 'את ה'
אלקין תירא' ורק אז 'אותו תעבוד' ואז 'הוא תהלתך' וגו' (דברים
י, ט). משא"כ צלי יראה, אפילו אם יחזה צמו עיניו נסים ונפלאות
לא יגיע עי"ז לאמונה. וז"ש 'צא אל פרעה' וצרש' 'והמרה זו',
ולכאורה למה היה צריך להתרות זו הלא צמו עיניו ראה אותם
ומופתים ואיך יעלה על הדעת שלא יאמין בה', אלא מוכח שאפשר
לראות נסי ניסים ובכל זאת לא לבוא לנינוץ של אמונה וע"כ ממשיך
לומר 'ולמען תספר באוני בנך וגו', ולא די בכך, רק צריך ללמד
שהיה 'ידעתם כי אני ה' - שהיו יראי שמים, ורק אז יפעל
הסיפור להשריש בהם האמונה.

(פניי שפע חיים, רעד"ר משכ"ב)

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו' (י, א).

בווארשא נגזרה פעם גזירת שריפה על השו"ע חושן משפט בטענה שיש
חוקי המדינה והיהודים מחוייבים לכת עם משפטיהם לערכאות ולהתדיין
לפי חוקי המדינה, והיה שם חסיד אחד בשם ר' נוטיל מוקאלאשין שהיה
דובר צחות בלשון המדינה והיו לו עסקים גדולים בווארשא, שלח הרה"ק
ר' יצחק מוורקי לקרוא לו, כשבא אליו ביקש מוכנו הרבי שילך לשר גדול
אחד בהשתדלות לבטל את רוע הגזירה, השיב ר' נוטיל להרב, אותו שר
הוא כעסן גדול, והוא מאיים לירות ברובה את כל הבא אליו בהשתדלות
איזו שתהיה. אמר לו הרה"ק: הקב"ה אמר למושה "בא אל פרעה" ולא
ילך אל פרעה" כי מושה רבינו היה מתירא מפרעה ואמר לו ה' שילך
עמו יחד. כן אתה לא תלך לבד רק ה' ילך עמו והוא יהיה בעזרך. ואז
הלך ר' נוטיל בשמחה לאותו שר, והשר בראותו את ר' נוטיל נבהל
מפניו ומילא את בקשתו.

(אור יקות)

ולמען תספר באוני בנך וכן בנך (י, ב).

הטעם שהזכיר צ' דורות, דוקא בנך וכן בנך, יובן ע"פ הגמ' כל
שהוא ת"ס וצו ת"ס וכן צו ת"ס שוב אין התורה פוסקת מזרעו
לעולם לפי שהתורה מחזרת על אכסניא שלה וכו', כן כאן ציוה ה'
להשריש האמונה בלב צו וכן צו ע"י שספר להם מופתי מצרים
ושז לא תפקק האמונה לעולם, והצ"ה.

(אין עזות)

מתלחשים" כלומר מכיוון שראה אותם מתלחשים, ולא רצה להאזין
לשיחתם, קם ויצא שלא יהיה שומע סודותיהם של אחרים
(אמרות חכמה)

ויאמר בושיה בנערינו ובזקנינו נלך וגו' (י, ט).

הקדמת נערים לזקנים נריכה ציבור, ונראה לפרש על פי מה
שמעתי שם אדמו"ר הרב הנדיק (מן מהר"ש) מצעלו זוק"ל לפרש
הפסוק (מלאכי ג, ט) "והשיב לב אבות על זנים ולב זנים על אבות"
כי עבודת הנערים משוחמת בגלל מעלת הזריות שנמלאת בהם
מטבע הילדות ועוד שעבודת הזקנים מעולה עקב עשייתם כל דבר
במתינות וישוה הדעת. וזה שמצטיינת להם הנציא, שבציאת משיח
דקנו ישיב ה' לב האבות על זנים ולב הזנים על אבות, שזכו
לעבוד את ה' עם שמי מדריגות אלו זריות עם מתינות וישוה
הדעת.

זאת היתה כוונת משה רבנו ע"ה צאמרו "בנערינו ובזקנינו נלך"
להורות על שמי הצמינות שעבודת ה', מעלת הנערים ומעלת הזקנים,
והקדים מעלת הנערים - הזריות, כי לענין הליכה נאמרו דבריו
ובה תופסת הזריות מקום צראש.

(אזכור אליהו)

בנערינו ובזקנינו נלך (י, ט).

נראה לפרש דאיתא בגמ' בשמחת בית השואבה היו אומרים אשרי
ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו דהיינו שהיו מתנהגים מיד
בנערותם כשורה ולא היו מתביישים בזקנותם ממעשה נערותם שהיו
ג"כ בקדושה, אבל מי שאינו מתנהג בקדושה בנערותו איז לעת
זקנותו הוא מתבייש ממעשיו הקודמים ולריך לסור מדרכו, על כן
טוב שימקדש עצמו מיד.

זה שאמר הכתוב חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי זקין לא יסור
ממנו כלומר שלא ינטרף לסור מדרכו הקודם ויכול לילך בעקבות
נעוריו כמו שהי' מתנהג עד עתה וצקל יוכל לעבוד הש"ת צ"ה.
וזה בנערינו ובזקנינו נלך, ר"ל שמתנהג ונלך בקדושה הן בנערינו
והן בזקנינו, צנינו ובצנתינו נלך, היינו שנדריך אותם בקדושה,
צנאנינו ובצקרנו, גם בעבודת הגשמיות צמשא ומתן ואכילה ושתייה
וכדו', נלך צקל זה להשי"ת, כי חג ה' לנו, ר"ל כי התלהבות אש
צוער צנו לעבודתו ית"ש ויתעלה זכרו.

(נועם אלימלך)

ויסר בעלי רק את הבנות הזה (י, י).

פעם באו וסיפרו לרב אחד, כי פלוני בן פלוני הוא מלווה בריבית קמיון
וקשה לב ונגד זה הוא כוראשי המדברים והוא נמורר את חיי הבריות
בחומרותיו והכל סובלים נקנאותו הנפוצות.

לשנוע דבריהם נענה הרב ואמר בדרך צחות: עכשיו התיישב לי נקרא
קשה, נעולם לא הבנתי מדוע אחרי מכת הארבה התחנן פרעה "ויסר
מעלי רק את המוות הזה",

אלא איתא בבעל הטורים דבמסורה א' וינח בכל גבול מצרים, וינח ביום
השביעי, מלמד שנגח הארבה בשבת, לומר לך כי מכה כזו שבכל ימות
השבוע נענה את הבריות מוציאת דם האנשים וביחד עם זה היא "וינח
ביום השביעי" ששומרת שבת ("א פרומע מכה") מכה כזו גרועה מכל
המכות, מכה כזו היא "מוות" מרה כמוות, לכן ביקש פרעה רק אז "ויסר
מעלי רק את המוות הזה"

(פניני תורה)

התבוננתי וראיתי שהרב מפרשבורג לא הבין אותי ולא נח דעתו. רציתי
בכל זאת להפיק דעתו ושאלתי אותו אם הוא רוצה לשמוע מונני נוח
שחידש האדמו"ר בש"ק בסעודה שלישית.

אחרי הסכמתו מסרתי לו שהאדמו"ר דקדק בפי השבועה פי' בא עה"פ,
ולמען תספר באזני בנך וכו' וידעתם כי אני ה'. התחיל בלשון יחיד ולמען
תספר באזני בנך, וסיים בלשון רבים וידעתם כי אני ה'.

ולכאורה הלא מונות סיפור יציאת מצרים והגדת לבנך חלה על ישראל
מיד בשנה הראשונה כשיצאו ממצרים, ומי מכל ישראל יכול היה לקיים
מוצוה זו אז, הלא כולם היו שם וכולם יצאו ממצרים, נמצא שנשארו רק
מושה רבנו היחידי שאשתו ובניו היו אז מחוץ למצרים, הוא היה יכול
לספר לבניו ולקיים והגדת לבנך גם בשנה הראשונה. ומכיון שבשננות
מושה רבנו נכללו נשמות כל כלל ישראל, הוציא הוא את כל ישראל
במוצוה זו.

ויומתק מאד, ולמען תספר אתה דוקא באזני בנך, ועי"ז וידעתם כולכם כי
אני ה' כי הוא יוציא בזה את כל ישראל.

כשגמרתי, מספר רבנו, פנה הרב מפרשבורג ואמר למושמו, לך מיד
תזמין כרכרה, אנו נוסעים אל האדמו"ר מבעלזא.

(שאל בחיר ה')

ולמען תספר באזני בנך וכן את אשר התעללתי
במצרים וגו' וידעתם כי אני ה' (י, ז).

צ"ב שהתחיל לומר שיקפירו צאזני צניהם וצני צניהם את גדולת
הש"ת, דמשמע שהם צעמם כצר יודעים הכל, ולצקוף מסיים
וידעתם כי אני ה', שאתם צעממם תודעו שאני ה'.

רק האמת הוא, שזהו הדרך בעבודת הש"ת, שאתם מתמסר לחנך
האז את צניו וצני צני ומתדיר צלצם אמנות הצורה ית"ש, ותורתו
ועבודתו צלצו שלם, אז 'צן חכם ישמח אצ', שצרא מוכה אצא וגם
האז זוכה מזה שימגבר אללו ידיעת הצורה ית"ש.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מלאט ז"ע)

עד בותי בואנת לענות מפני וגו' (י, ז).

כי ה' הכציד לצו, אצל היה צריך להיות לו על כל פנים רצון להיות
נכנע, והוא שמע עוד צחיוק לצנו.

(שפת אמת)

ויפן ויצא בעם פרעה (י, ו).

יום אחד נאסר בפטרסבורג רבי דוד מביכוב נחמת הלישנה, ולאחר שהוחזק
מספר ימים במעצר הובא אל השופט החוקר.

במהלך החקירה, משרצו השופטים להיוועץ ביניהם, התחילו לשוחח
צרפתית כדי שלא יוכל העצור להבין את דבריהם, אבל רבי דוד מביכוב
ידע צרפתית ומשפתחו בשיחה הפנה מהם את ראשו.

העיר לו האחד השופטים בכעס שאין זה כון הנימוס להפנות את הראש
מן השופטים, האסיר חייב לעמוד בשעת החקירה עמידה ישרה ולנהוג
בדרך ארץ,

הצטדק על כך רבי דוד ואמר בצרפתית שדווקא משום דרך ארץ הפנה
את ראשו שהרי התחילו לדבר בעיהם צרפתית מתוך שהיו סבורים שאינו
מובינה, ומכיוון שהוא יודע לשון זו אין זה מומדות דרך ארץ להיות מוקשיב
לדבריהם.

תשובה בלתי צפויה זו עשתה על השופטים רושם טוב ומיד שחררהו.
לאחר מכן אמר רבי דוד למקורביו: דבר זה למדתי ממושה רבינו, דהנה
על הפסוק "ויפן ויצא מועם פרעה" נאמר במדרש "לפי שראה שעבדיו

לא ראו איש את אזויו ולא קמו איש בותזותיו שלשית ימים, ולכל בני ישראל היה אור בבושיבתם. (י, כג).

זמסורה מוצא, ז"פ ולכל, הכא - לכל בני ישראל, ואיך (שמות יא, ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. ואפ"ל ע"פ המוצא בפה"ק (עמק המלך, שער מיקווי תשובה פרק ד-ה) שהמדבר לשון הרע מתגלגל בכלב, וזה נרמז בפסוק (במדבר לג, מ) ויקרא לה נחש בשמו, ל"ה ר"ת לשון הרע, והמדבר לשון הרע מתגלגל בכלב הנוצח.

ואתחא במדרש (ויק"ר לג, ה), שאתח מהסיבות שישראל זכו להגאל ממצרים, לפי שלא אמרו לשון הרע. אפשר שמטעם זה לא חרץ כלב לשונו על בני צנחם ממצרים, כי זכות המנעות מדיבורי לשון הרע לא היו לכלבם שליטה עליהם.

וענין זה נרמז בפסוק, לא ראו איש את אחיו, שאחד לא ראה בחסרונות חברו, ולא קמו איש מתחמיו, שכל אחד הרגיש את עצמו פחות מחבריו וסבר שהם עדיפים ממנו וממילא לא נכשלו בדיבורי לשון הרע לכן, ולכל בני ישראל היה אור במושבתם, שהיה להם אורה וכל טוב, ובנוסף לזה הביא המסורה, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, שלא היה לכלבים שליטה עליהם.

(כ"ק מן אדמ"ר הגה"ק מלאנו שליט"א)

לא ראו איש את אזויו ולא קמו וגו' (י, כג).

שהחושך הכי גדול הוא כשאחד לא רואה צורת חברו ואינו עוזר לו, לא ראו איש את אחיו, וסופו שהוא עצמו נופל ואינו יכול לזוז ממקומו, ולא קמו איש מתחמיו.

(ליקוטי הרי"ם)

לא ראו איש את אזויו ולא קמו איש בותזותיו (י, כג).

אמר זקני מרן הקדוש [החידושי הרי"ם] ז"ל, מי שלא יוכל לראות את חברו בעין יפה, ולא קמו איש מתחמיו, אין לו תקומה מהמאפל שהוא תחמיו.

(שפתי צדיק)

ויקרא פרעה אל בושיה וגו' רק צאנכם ובקרכם יוצג וגו' (כד).

להבין הלא נעקו (שמות ג י"ג, ה א) נלכה נוצחה, ואין ישאירו האלן והבקר [דא"כ] מה יהיה להם לזכות.

אמנם פרעה חשב אשר השי"ת צריך לעבודתו חלילה, וחשב מתחילה אשר השי"ת צריך לנו שנעבוד לו בעבודת קרבנות דוקא כאשר אמרו לו נלכה נוצחה, לכן אמר להם לכו נא הגברים וגם האלן והבקר ילכו אולם לא הטף כי הם אינם נכרכים לעבודה שאין דרכם לזכות. וכאשר ראה שלא נתרצו לזה, כי אם דוקא שטפס ילכו עמם, חשב אולי הוא להיפול שזה הוא עבודתם ש יציאו את טפס עמם, כמו שמצינו (דברים לא, יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף, שמצוה להביאם ליתן שכר למציאתיהם (רש"י שם, מחגיגה ג), לכן אמר לאנכם ובקרכם יוצג וטפכם ילך עמכם.

והשיב לו משה, [גם אתה וגו'] ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה, לא כמו שאתה מדמה שצריך הואית לעבודה שלנו חלילה, ולכן יהיה עבודה זו דוקא או עבודה זו דוקא, כי אינו שואל מאתנו כי אם לעשות נחת רוח לפניו ית', ואינו שואל כי אם

לפי מדרגתנו אשר נעמוד אז צו הרגע, ואין נפקא מינה צמה. ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' - פירוש שאנחנו צעמנו אינם יודעים מקודם צמה נעבוד את השי"ת - עד בואנו שמה, פירוש לפי הזמן והמדרגה שאנחנו אז צו הרגע, ופעם אנו עובדים את השי"ת צוה ופעם צוה, ואין איש ישראלי יכול לידע צעמנו צמה עובד השי"ת אם צתפילה אם בלא תפילה, כי פעם הוא כה ופעם הוא כה.

(ישרש יעקב)

ואנחנו לא נדע ביה נעבוד את ה' עד בואנו שבוה (י, כו).

היינו שכל העצדות ה' והמנוות שלנו לא נדע אם היו טהורות ולשם שמים וצלי פניות, עד בואנו שמה, עד שנבא אל עולם החשבון, ושם נדע אם עבודתנו צעולם הזה היתה רצויה.

(ליקוטי הרי"ם)

ואנחנו לא נדע ביה נעבוד את ה' עד בואנו שבוה (י, כו)

שמעתי מכבוד אבא מרן זוקלה"ה, על מה שאמר משה ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה, הוא ר"ת ש'טיפה מ'ריקה ה'דחה, כי א"א לדעת אין יעבוד את ה' אם לא יבא צמקה בכל עת וצפרט לעת האורץ

וה"ש לא נדע מה נעבוד עד בואנו שמה עכ"ל, וצפרט מי שיש לו התעוררות כלבו לעשות תשובה, בודאי א"י אפשר בלא מקוה, וכמו שאמרנו דורשי רשומות, לב טהור ברא ר"ת טבל.

(קדושת י"ט פ' משפטים)

כלה גרש יגרש אתכם בזה (יא, א).

יש לומר הפירוש שאחר העבודה צמרים היו בני ישראל יגיעים מאוד. כמו שכתוב צוהר הקדוש והי צלמת, שהיו צבורי לב מרוב היגיעה, ע"ש. לכן הצטיח ה' יתברך כי המצריים יגרשו אותם. והוא ללמוד הצטחה לכל אדם, שאף שנתיגע נגד היצר הרע וינטל הכח ממנו, יוכל אחר כך לעשות צמח היצר הרע עצמו. וכמו שכתוב וקוי ה' יחליפו כח, והבן. וכן כתוב בכל לבבך צשני יצריך, שאחר כך מסייע גם הוא, כמו שכתב זהר הקדוש ואמתן, עין שם.

(שפת אמת)

כשלוזו כלה גרש יגרש אתכם (יא, א).

סיפר הרה"ק רבי מרדכי מקוזנר ז"ל שאביו הנגיד מטרסק ז"ל היה שונא מובהק לקיסר רוסיה אלכסנדר השני, ופעמים אין מספר קילל אותו קללות נמרצות, ולא רק בפני אנשי סודו ומקורביו אלא גם בנוכחותם של אנשים זרים.

פעם אחת בשעת אכירה התורה בשי"ק בשעת סעודה שלישית עה"פ "כשלוזו כלה גרש יגרש אתכם" אמר באנוצע התורה, כשלוזו עם הכולל בגימטריא כמגן אלכסנדר ופירושו כך "כשלוזו" כלה, כשיכלה מלכות אלכסנדר, היינו כשימוות אלכסנדר (ואח"כ בקרוב מות פתאום המלך אלכסנדר השני) אז גרש יגרש אתכם, תצאו מהגלות אל ארצכם ארץ ישראל, וכל הנאספים חיל ורעדה יאחזון באיכות המלכות ובנוצני"ק נכנסו אליו בניו זצ"ל להעירו על דבריו, ויאמרו בין השומעים התורה ישנם אנשים שונים, אנשים שאין ידועים לנו, ומוי יודע אם אין ביניהם מוסרים ומלשינים ג"כ,

בשנוע הנגיד הקדוש דברי בניו הצדיקים, תמה עליהם ואמר בהתרגשות "לא עלה על דעתי כי בני יחשבו עלי שאני מוסר לי את התורה שאני

אומר, וכי אני יודע הדברים שיוצאים מפיו, כלום אשם אני אם ביטויים כאלה נשמעים מפיו".
בואו חדלו בניו הצדיקים לדבר עמו על ענין כזה והבינו שהשכינה נודברת בנותן גרונו.

(גדולת מרדכי)

דבר נא באוני העם וישאלו איש בואת רעהו וגו' (יא, ב).
הגם שאמרו ז"ל (צ"ק לו:) רעהו ולא של נכרי. שמעתי צמם האלקי המגיד מקאזונין זנוק"ל שכן פירש, כי הקצ"ה רצה לקיים שיאלו צרכוש גדול, אך שלא היה ציניהם צממרים לדקה וגמילות חסדים צכדי לעורר ולהמשיך עליהם זה מידה צמידה.
ע"כ אמר ית' למשה צבקה ממך וישאלו איש מאת רעהו ג"כ ישראל, ויעשו גמילות חסדים. ע"כ ויתן ה' מן העם צעיני מצרים, וישאלו צרכוש גדול.

(מגיד מהלות)

דבר נא באוני העם וישאלו איש בואת רעהו וגו' (יא, ב).
והלא אם היה רצון צממים היה נותן ללצבי המצרים שיתנו לישראל רכושם צממות ע"י גדול החן שנתן להם. אלא י"ל שזהו היה התחלת עשירות שהחל לחנן לישראל, לא רצה שיתצקו צכל לב, ע"כ היה ישר צעיני הש"י שיהיה כעין דבר הנשאל שיש עול על השואל להחזיר.

(ליקוטי הר"ם)

דבר נא באוני העם וישאלו וגו' ואשה בואת רעותה וגו' (יא, ב).
ציום ראשון של פסח צטעודת שחרית פתח הרב:
כרמתי האצ על הצן שיש לו געגועים על אציו, וכשרואה אציו ממנו אציה תנועה טובה הוא מונה שצחו וכחצה לזכרון עולם לא זו מצצה, גם הלום כתב צתוה"ק [שמות יב לה] שעשו ישראל כדבר משה וינללו את מצרים, וצחמת לכאורה צריך להצין מה שצח יש צוה, הלא עשו צצביל עצמם לישא את כל טוב מצרים:

וציאר הדבר כי צוודאי אותו הדור שיאלו מצמרים יאלו צצממה גדולה, זולת דתן ואצירים שפרסמן הכתוב, וא"כ היה להם לעשות כל הצטדקאות לצלחי יצטרכו לשוב עוד, גם שלא יצטרכו לראות פני המצרים עד עולם, והם לא כן עשו רק שאלו מהם עוד כלי כסף וזה צצרך שאלה דהדרא צעינא וכך נצטוו מפי משה, וצוודאי ידעו שהמצריים ירדפו אחריהם שצדם צוול על ממונו, ואעפ"כ לא שינו מצוותיו של משה, ועל כן נאמר דבר נא לשון צקשה שצקש מהם לעמוד צנסיון:

ומכל מקום צריך לפרש הלא הציווי של משכו וקחו לכם וגו' היה נסיון יותר גדול מזה, שלקחו את היותר משוב צצרצם עד שעשאו למועצותם, והישראל סצצום וכפחום ואח"כ שצטום לעיני המצריים ולא סקלום, ושם לא נאמר דבר נא, אצל שורש הדבר הוא שצמאות עשיית פסח אמר להם משה צצם הקצ"ה, וא"כ לא היה חידוש כל כך ששמעו צקולו, כי כך הוא מדת כל ישראל למסור נפסם לעשות רצון קונם וחפץ צורם, אצל מצוה זו אמר להם משה מפי עצמו כי כן נצטווה מפי הגבורה לאומרה להם צצרך עצה טובה, ועל כן נאמר וצני ישראל עשו כדבר משה ולא נאמר כאשר צוה ה' את משה, וזהו הוא שצחן, אע"פ שלפי מראה עינים היה הדבר הזה לרע להם, מכל מקום סמכו על משה אחרי שהוא איש אלהים קדוש האמינו צו שלא יוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וכל דבריו כחלי אש:

(הרה"ק ממיינו צ"ע, מנחם ציון)

ולכל בני ישראל לא זורין כלב לשונו (יא, ז).

ואיתא צמדרא (מכלתא משפטיו ס) שהלצבים קיצלו שצר על זה, דכתיב (שמות כב, ג) וצצר צצדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, הא מה תלמוד לומר לכלב תשליכון אותו, ללמדך שאין הקצ"ה מקפח שצר כל צריה, שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, אמר הקצ"ה מן לו שצרו. והנה מצינו צמדרא (ש"ט מהילים כח) שגם הצפרדעים קיצלו שצר, דכתיב צהו צצטורין וצצמארותיך, ואימתי מצצרת מצויה אצל תנור צצעה שהתנור חס. מלמד שהיו משליכות עצמם לתוך התנור לקדש שמו של הקצ"ה, ומה פרע להן, שכל הצפרדעים מתו, ואותם שירדו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמן לשריפה כדי לקיים צצירתו של הקצ"ה. וש להצין למה הצפרדעים קיצלו שצמם רק לאותה שעה צוה שצשצרו צציים, ואילו הכלבים קיצלו שצמם עד סוף כל הדורות שצכל דור ודור קיים הציווי של לכלב תשליכון אותו. אלא ודאי מוכח מכאן שעולה יותר צנקל להיכנס לתוך אש היקוד, מלעצור עצמו ולהתאפק נגד רצון הטבע.

(הרה"ק ר' דוד מצאלנא זנוק"ל, מאורי אור)

לא יזורין כלב לשונו וגו' (יא, ז).

הגאון רבי ישראל סלנטר נסע פעם ברכבת, וישבו שם קבוצה של מושכילים, ושפכו בו וקלון על עם ישראל החרדים לדבר ה'. אמר להם ר' ישראל אספר לכם מועשה: ראש הכלבים הזמין פעם לדין תורה את ראש המושכילים, וטען בפני הבי"ד, דהנה הקב"ה נתן לנו כותנה "גבילות וטרפות" דכתיב ביה "לכלב תשליכון אותו", והנה באו המושכילים והתחילו לאכול גבילות וטריות ולא נשאר לכלבים כוה לאכול. נענה ראש המושכילים ואמר: לא כתיב "לכלב על ארבע רגלים תשליכון אותו" וא"כ אף אנו נחשבים בכלל כלבים, קם ראש הכלבים וטען: אמנם צצדקתם שלא כתוב כלב על ארבע רגלים אבל משה רבינו אמר "לכלב תשליכון אותו" מופני הטעם "לא יחרץ כלב לשונו" ואתה כלב שאתה נובח על היהודים מדוע נוגיע לך השכר לאכול גבילות וטריות. ויצאו אותם המושכילים בפחי נפש כון הקרון החוה.

ואם ימועט הבית בודהיות בשיה וגו' (יב, ד).

ר"ל מי שאינו צמדריגה זו שיוכל עצמנו להמשיך הקדושה עליו, זולקח הוא ושכנו, ר"ל שיתחצר את עצמו אל צדיקים כי שכן הוא הצדיק, כדכתיב (משלי ס, ג) טוב שכן קרוב מאת רחוק, היינו הצדיק, מחמת שקרוב לצורא צרוך הוא ושוכן אצלו.

(ילקוט עבודת ישראל, יקר מפיו)

וישזטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים (יב, ו).

היה קשה לאמור"ר ז"ל, למה דוקא צין הערבים. וציאר הענין, דהנה ידוע דמול טלה הוא השר של מצרים (ויה"ק ח"ג) והוא צצנית דין. וצין הערבים הוא עת התגצרות הדינין צעולם (שם ח"ג). לכן צוה הש"י לשחוט הפסח דוקא צעת היא להראות שמלכותו צכל משלה, אפילו צקליפין דיליה (עיין חיקר"ו חס"ע קס:). שהגם שהעת היא התעוררות הדינין צעולם, וצפרט שהשר שלהם מול טלה הוא צצנית דין, אעפ"כ יש לו להשי"ת צ"ה ולצני ישראל שליטה עליהם וצצרו הרחמים לצאת מגלות מצרים וצהם וצאלהיהם עשה שפטים.

(באר משה)

וככה תאכלו אותו בדתניכם וזוגרים נעליכם ברגליכם ובמקלכם בידכם ואכלתם אותו בזופון וגו', והיה היום הזה לכם לזכרון וגו', שבעת ימים וגו' (יב, יא-טו).

ראוי לשים לב בטעם מזהו זה מדוע תהיה אכילתה דרך חפזון דוקא, הלא אכילת הפסח היתה קודם חרות ולא יאלו מפתח ביתם עד הצוקר. עוד נתבונן במה שאמר בעל ההגדה מזה זה שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא הספיק וכו' שנאמר וגו' וגם צידה לא עשו להם, ועדיין טעם זה צריך ביאור:

אמנם יש לפרש על פי מה שאמרנו למעלה על פסוק (בראשית ג, טו) מכל עץ הגן אכול תאכל ובעד הדעת טוב ורע לא תאכל וגו'. ורבותינו נחלקו בזה מאיזה עץ אכל אדם הראשון (בבבא מציעא טז, א) ויש לשאול מאין ידע אדם הראשון איזה עץ הוא עץ הדעת טוב ורע, אם לא שנאמר שה' יתברך הראהו לו וזה אינו כמשמעות הכתוב. אך יש לומר שעיקר הצינוי היה לבל יתמשך אחר תאומו לאכול המאכל מפאת שהוא ערב לחיך ונחמד למראה ולקוץ בזולתו, רק שמהיה אכילתו לקיום גופו בלבד, ולבל יהיה חילוק בעיניו בין הנחמד למראה או לא, רק אכילתו תהיה לשווע נפשו שיהיה נכון לעבודת צוראו:

וזהו מאמר הכתוב מכל עץ הגן אכול תאכל, פירוש שמומר אמה לאכול מכולם, רק שלא יהיה הבדל בעיניך לאכול מזה מזה שמתאוה מחמת שהוא ערב לחיך ולקוץ בזולתו הבלתי ערב כמוהו, ההבדל הזה נאסר לך. וזהו ובעד הדעת טוב ורע לא תאכל, רצה לומר שלא תבחין באכילתך לאכול מזה מפני שהוא טוב טעם ולקוץ באחר אשר הוא בעיניך רע. ונוכל לומר שלא היה העץ הדעת עץ פרטי, רק על כולם צוה נטוה לבל יבקר בין טוב לרע מזה התאוה. ורבותינו ז"ל נחלקו לאיזה מין נתאוה תאוה גופנית:

ולפיכך זה ירדו אבותינו למצרים לזכר חמירותם ולשבר תאוותם על ידי עול השיעבוד כדי שיתוקן חטא אדם הראשון. ולזה נצטוו לאכול בפסח לחם עוני שהוא תפל בלי מלח וצלי שום תיקון לכוונה הזאת להורות שלא ימשך אדם אחר תענוגות בני אדם המדומות. ולכן נקראת המנה לחם עוני מפני שהעני אין צידו לבחור מאכל אשר יתאוה ויחמוד ומוכרח לאכול מן הבא צידו אף הבלתי ערב לחיכו, כן גם אנו אוכלין מזה מעיסה בלתי מתוקן שיהיה שוה לנו המתוק ואינו מתוק רק לקיום נפשינו לעבודתו יתברך שמו, ונקדש עצמינו על ידי אכילת מזה שבעת ימים לנגד שבעים שנה ימי שנותינו שנדע על ידי זה שמן הדרך להשליך מנגד כל חמדת העולם ומאוויו:

זה רמז לנו במאמר הזה מזה זה שאנו אוכלין על שום מה וכו' שלא הספיק וכו' וגם צידה לא עשו להם, פירוש שאנו לוקחין מוסר מאבותינו שהיו במדריגה זו שלא נמשכו אחר תאוותם להכין להם צידה מתוקנת ועריבה, רק אכלו בצאתם עוגות מנות בלי תיקון כן אנו נעשה כמעשהם. וביאור דבריו, מזה זה שאנו אוכלין, כלומר מה צריך לכוון באכילת מזה, ואמר על שום שלא הספיק וכו' וגם צידה לא עשו וכו'. שנתכוון שכמו שאבותינו השליכו התאוות אחרי גיוס, כן גם אנו מגמתנו לפעול זה על ידי אכילת המנה שנגיל עצמינו לזכר החומריות ולשבר כח התאוה:

ולזה צוה לנו ה' יתברך לאכול הפסח בחפזון גם כן, כי ידוע שאכילת חפזון אף מעדינים העריצים לא ימתקו לחיך כאכילת הממניות ואריכות השולחן, להורות גם כן כני"ל שלא לאכול למלאות תאוותו רק לזרוך חיי נפש לעבודתו יתברך שמו. וגמר אומר והיה היום הזה לכם לזכרון, פירוש שזכרו זאת לעולם מדוע נצטוו לאכול הפסח בחפזון שהוא לשבר כח התאוה, וגם שבעת ימים מנות תאכלו שמהיה זאת על לבצכם כל הימים:

(מאור ושמש)

וישבורתם את הדבר הזה לזוקך לך ולבניך עד עולם (יב, כד). צ"ל המגיד מקאזנין ז"ל: ושמתם את 'הדבר' בזה נרמז לשמור את 'הדיבור'. ואזהרה זו תהיה לכם לחק עד עולם.

(לקוטי בתי לקוטי)

במשארתם צרורות בשמולתם על שכמם (יב, לד)

"שהיו מחצבין המנוות", להיות כי היתה מנה ראשונה שנצטוו בה ישראל וקבלוה בשמחה. וזה היה הכנה לכל הדורות שיוכלו להרגיש שמחה בעשיית המנוה. ושמחה של מנה הוא דבר גדול שניתקן כל האדם בכח שמחה זו. וידעו בני ישראל היטב כי כל הגאולה היתה כדי שיכנסו בכלל עצדי ה', והיה עיקר השמחה שלהם בהגאולה על ידי שזכו להיכנס בכלל עצדי ה' כמו שכתוב יאלו כל צבאות ה', והטו שכמם לקבל עול מנוותיו בשמחה.

ולכן גם כן בני ישראל לדורות מנות מנה פסח בשמחה. כמאמר חכמינו ז"ל מנוות שקיבלו בשמחה עדיין עושים בשמחה.

(שפת אמת)

קדש לי כל בכור פטר כל רזום בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא (יג, ב).

קדש לי כל בכור, שתקדש את כל הראשית להשי"ת, כמו ראשית דגן (דברים יג, ד), ראשית עריסותיכם (במדבר טו, כו) וכדומה, פטר כל, הראשית מכל המנוות רחם צבני ישראל שתרחס על איש ישראל, באדם ובבהמה, בין שהאיש שאתה מרחם עליו הוא מכוה צ"ל אדם ובין שנקרא צ"ל בהמה תרחם עליו, לי הוא, כלומר שהעסק שלי אם הוא אדם או בהמה ולך אין לחשוב בזה כלל, כי אם שתרחס עליו.

(הרה"ק המאור עיניי זוק"ל, מאורי אור)

קדש לי כל בכור פטר כל רזום בבני ישראל וגו' (יג, ב). קדש לי, כשאתם רוצה להתקדש להשי"ת, אזי כל בכור, צריך להחזיק כל אחד מישראל במעלה יותר ממנו וצריך להיות צמידת הענוה, וגם פטר כל, כשפוחת את פיו לדבר דיבורים, רחם צבני ישראל, יהיו רק דיבורים שהם להמשיך חסדים ורחמים על כלל ישראל.

(הרה"ק המגיד מטשערנאציל זוק"ל, מאורי אור)

קדש לי כל בכור וגו' (יג, ב).

שוחט אחד לא רצה להכניס אורחים לביתו, וכשבא השוחט לרבינו הרה"ק מריזין ז"ע, שאלו על זה, והשיב השוחט שאינו יכול כוחות שזוגתו אינה מוכיחה. ואמר לו רבינו כי מרים הם ע"כ קרא שמוה בורה (שמות טו, כג), פ"י מרים הם - הוא בעצמו לא טוב, אבל 'קרא שמוה בורה' - שתולה עליה שהיא אינה טובה.

ואח"כ אמר: א יוד דארף רחמנות האבין אויף יעדען יודען [-יהודי צריך לרחם על כל יהודי, וצריך לאהוב כל יהודי]. הקב"ה אמר למושה רבינו ע"ה (שמות יג, ב) 'קדש לי' - פ"י כשתרצה לקדש את עצמך, 'כל בכור' - פ"י תדע שכל איש בכור מן ה' היינו שתחזיק את עצמך שפול מכל, 'פטר כלי' - היינו ראשית כל, 'רחם בבני ישראל' - לשון רחמנות היינו אהבת ישראל, 'באדם ובבהמה' - פירוש כשתרצה לחלק ולומר זה אדם וזה בהמה, 'שעל זה צריך לרחם ועל זה לא, דבר זה אסור לך, כי ילי הוא' - הלא זה גלוי רק לפני ולא לך. וסיים הוא ז"ל: דאס קער זיך נישט מיט דיר אהן [- אין לך שייכות בזה] אתה צריך לרחם על כל איש מוישראל.

(כנסת ישראל)

זכור את היום הזה וכו' (יג, ג).

על דרך אמרם ז"ל (עין פסחים קטו ע"ג) שצכל יוס חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים כו', כי גאולת מצרים היא כדי להוציא דעתנו, פירוש דעת שלנו מן הגלות, ועם כל זה עדיין יש אחריה גלות, כמו שנאמר (שמות ג, יד) אהיה אשר אהיה כו', ודרשו חז"ל (ברכות ט ע"ג) אהיה עמכם בגלות אחר, וכדמיון זה, לר"ך האדם מקודם לראות לנצח מתאוות רעות צחינת מצרים, על דרך שפירשתי וכו' לציאת מצרים, שיזכור לנצח ממצרים שהוא ערום הארץ מאות רעות, ופרעה אומות הער"ף, שמורה על קשיות העורף צמאות רעות, משא"כ אם יאמר האדם להתפלל ולעבוד את ה' דעת שלימה קודם לציאתו מתאוות רעות, זה אי אפשר כלל וכלל, ועם כל זה גם אחר שידע עצמו שיצא מתאוות רעות רש לו דעת לעבודתו ית"ש, לא יצטח ויאמין בעצמו, רק ידע שיש אחריה גלות עדיין מיצר הרע, עד שיצטרך כל ה"א צמיקון מדותיו כראוי:

(ורע קודם)

ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה (יג, ה).

הרה"ק הצית אצרהם מסלונים אמר בשם המגיד מקאזניץ ז"ע, י"ד ימים יש מראש חודש עד הפסח, ואחר כך יום א' דפסח וימי הספירה וחג השבועות, הם י"א, וציתד הם כמו השם אדני, שהוא קבלת מלכות שמים כשור לעול, וזהו שאמר הכתוב ועבדת את העבודה הזאת, פשוט, כעבד העובד את רבו.

וזו שאלת הרשע מה העבודה הזאת "לכס" אומות מלך שאינו רוצה לקבל עליו מלכות שמים מבלי שירגיש חיזה טעם ועריבות בעבודתו, והוא אומר, מי שמרגיש נועם ורצון לעבוד את ה' ניחא, אבל אם לאו, מה העבודה הזאת לכס ח"ו.

אבל האמת הוא שהאדם צריך לעבוד את ה' כעבד לאדון, וכל התחלות קשות (מכילתא יתרו) מכהן ואילך יערב לכס, ועל זה אנו מתפללים (בזמננו האר"ל ללל שצ"ק 'אומר בשבחין') דיתענג לשמיה צמתיקין ודובשין.

(אצקת רובלים)

ולא יראה כך זובין ולא יראה כך שאר בכל גבולך (יג, ז). הרה"ק רבי ישראל מריזין אמר, תורתנו הק' מרמזת בזה, שלא מספיק שאתה צעמך נשמר מחמתך הוא היצר הרע, אלא שעליך להשגיח ש'לא יראה שאור צכל גבולך' כלומר צכל מקום שיש לך השפעה.

(אוצר חיים)

לבוען תהיה תורת ה' בפיך וגו' (יג, ט).

כי זאת ידוע לכל צר שכל, כי לא זה הוא עיקר התורה מה שלומד הדף, כי מה יועיל הלימוד אם ח"ו לצו כל עמו צלחצח ועבודת השם יתצרך. וכאמור חז"ל לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה צן חורין להצטל ממנה, היינו ג"כ כדצרינו, לא עיקר הלימוד ללמוד דף אחר דף, אך לא אתה צן חורין להצטל ממנה, כי צודאי מחוייבים אנחנו ללמוד תורתנו הקדושה צכל מה דאפשר, אך עיקר הלימוד הוא להתלמד מזה הלימוד הנהגה על כל היום. וזהו הפירוש למען תהיה תורת ה' צפיך, שפיך יתלמד מן הלימוד עד שיעשה פיך רק תורת ה' היינו לשמור פיו ולשוננו מלדבר רע ח"ו, רק ידבר טוב סלה, היינו ללמוד ולהתפלל, ולדבר כל דבר לעצרת הש"ת

(צית אהין)

הרה"ק רבי ישראל צבי מוקאסאני ז"ע בעל אור מלא היה מספר מדי שנה בשנה בשב"ק פרשת בא עובדא נפלאה שהיה אצל הרה"ק ר' משה לייב מוקאסוב ז"ע: שפעם בליל שב"ק פרשת בא אחרי תפילת ערבית, התחיל הרה"ק מוקאסוב ז"ע לאמור תפילת הלל בברכה, וכל החברייה הק' ענו אחריו עמו באמירת הלל בהתלהבות גדולה, וסיימו ההלל עם הברכה, אחרי אמירת עלינו, כאשר עברו ותפללו בית מדרשו כבני מרון לברך את רבם בברכת שבתא טובא, אז נזכרו שישבת היום לה' ולא יום טוב, ועד גמר התפילה לא הרגיש אף אחד מהמתפללים שטענו בדבר.

וסיים הרה"ק מוקאסאני את סיפור הדברים בהטעינו: שאין להתפלא על הרה"ק מוקאסוב ז"ע, שהיה במודריגה גבוה כזה לומר הלל בש"ק פרשת בא, כי נודע מספר היצירה אשר כל דבר נחלק לעולם שנה נפש. ובשעה שייצאו ישראל ממצרים, אז היה יציאת מצרים בבחי' עולם, וכשמגיע יום י"ד בניסן חג הפסח, אז מתעורר יציאת מצרים בבחי' שנה, ובש"ק פרשת בא כשקורין בתורה המאורע של יציאת מצרים, אז מתעורר יציאת מצרים בבחי' נפש. כי השבת היא הנפש של הבריאה, ועוד יתרון לבחי' נפש שהיא למעלה מבחי' עולם ושנה, לזאת אין להתפלא על הרה"ק מוקאסוב ז"ע, שמוגדל מודריגתו בקדושת שבת שהיא הנפש של הבריאה, השיג בחי' נפש של יציאת מצרים, ונתלהב לבו לשיר הלל לה' אלקיו כביציאת מצרים.

אבל על זאת יש להתפלא, הרי בטח התפללו בבית מדרשו של הרה"ק מוקאסוב, מלבד החברייה הק', גם כמה אנשים פשוטים, שכידוע היה מפורסם בגודל אהבתו לכל איש ישראל, וקירב גם אנשים פשוטים, ולא נמצא בין כל אף איש אחד שיזכר שישבת היום ולא יום טוב, כחמת שהרה"ק מוקאסוב ז"ע הגביה את כל האנשים הנלווים אליו, אל פסגו מרום קדושת שבת, עד שאף אנשים פשוטים נסחבו איתו להתעלות לבחי' שבת שהיא נפש הבריאה, עד שגם הם השיגו בחי' נפש של יציאת מצרים.

סיפר לי הרה"ק הישיש ר' שלמה אינטראטאר נ"י: שמועתי מוהרה"ח ר' מאיר אפען שפעם אחת, בפרשת בא נכנס לרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב ז"ע, שאל לו הרב וועלכע סדרה גייט די וואך (מהו פרשת השבוע), ואח"כ אמר לו הינען (פה) ווייסט מען וועלכע סדרה ס'גייט די וואך, וסיים, אויפען שווער (הרה"ק מראזוואדוב) האט מען דערקענט וועלכע סדרה ס'גייט. ואח"כ סיפר שהרה"ק רבי משה לייב סאסובער ז"ע, אמר פעם הלל בפרשת בא, ולשנה האחרת באו התלמידים בזה השבוע וחשבו שכן יתנהגו בכל שנה, אמנם לא כן היה. (בראזוואדוב שנתו ארבע כוסות בפרשת בא).

(שיח זקנים, ח"א)

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע

תק"ב - י"ג שבט תק"ע

הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע נולד בשנת תק"ב. שמו נקרא על שם זקינו הגה"ק רבי מרדכי יפה בעל הלבושים זי"ע. בהיותו ילד הביאו אביו רבי נח לפני הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע שעבר פעם דרך עירו על מנת שיברכו בהתמדה. לפני צאתם מן הקודש לקח הרה"ק מקארלין את הילד וקירב אותו אל לבו במשך זמן מועט, לאחר מכן אמר לאביו כי מעתה כבר ילמוד בהתמדה. לימים, כשסיפר רבינו עובדא זו, גילה כי לימד אותו באותה שעה כיצד לעשות בעלי תשובה...

כבר בצעירותו ניכרו בו אותות קדושה ופרישות. ובהיות הס"ק מלעכאוויטש ז"ל עוד בימי הנערות, נפטר אביו ז"ל ונשאר יתום. ויחמולו בני העיר, ושכרו לו מלמד עבורו שילמד בחדר. אך הוא לא רצה ללמוד והיה בורח מהחדר ורץ להיער שהוא אחורי העיר, ושמה היה מתמהמה כל היום. עד כי ראו שאין תועלת לשכור לו מלמד, והיה בלא מלמד, ולא ראהו שילמוד פעם. ובהיותו בן י"ב שנה, אמר בבהכ"ס הגדולה שבוילנא חילוק בפלפול.

ואמר עליו מרן מקאברין ז"ל כי היה בקי בכל תלמוד בבלי ירושלמי תוספתא ספרא וספרי, ובפוסקים ראשונים ואחרונים, אך אחרי זה בעת שהתחיל לעסוק בחסידות ביקש מהשי"ת שלא יתפרסם בעולם, וכן היה, ואמרו עליו בליטא כי הוא ע"ה, וסיים מרן מקאברין ז"ל: לפלא גדול איך לא היו אנשים שידעו אשר בהיותו בן י"ב שנים דרש בבהכ"ס הגדולה שבוילנא הבריה.

הרה"ק מלעכאוויטש היה מקושר מקודם להצדיק מבארדיטשוב, ורבו הרה"ק מבארדיטשוב היה תמיד משבחו במאד, ואמר עליו: על מרדכי'ע שלי עומד שליש העולם, והלעכאוויטשער לא היה יכול לסבול זאת, ובא להק' הר"ר שלמה מקארלין, וכשדרך על מפתן הבית, קרא לו הרש"ק: אברך שהבארדיטשובער אומר שעומד עליו שליש העולם, לא ידרוך על מפתן הדלת שלי, ונכנס ואמר: א"כ המקום בשבילי, ממקום שמחבקים ונושקים צריכים לברוח, ואיפה שנושכים וצובטים וכדו' לשם צריכים להיות מקושר, ונעשה מקושר מאד לרבו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע. (יהי אור)

את עיקר מדריוגותיו במעלות העבודה והיראה קיבל מרבו המובהק הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע "שהיה מכיר שיחת עופות שיחת דקלים, ושיחת מלאכי השרת, וכל מה שמפורש על רבן יוחנן בן זכאי (סוכה כח) שלא העלים מתלמידו כל זה" (בהקדמה לספר "דברי שלום", לנכדו הרה"ק רבי שלום מבראחי' קוידנוב זי"ע). רבינו נודע לקדוש עליון, יסוד האמונה ועמוד העבודה בדורו. הוא אשר הפיץ ופירסם את תורת החסידות בליטא, כאשר גילה תלמידו הק' הנ"ל, כי הרבה נשמות גבוהות ירדו למדינות ליטא ולא הצליחו לפעול מאומה, עד שבא רבינו ובכח קדושתו הגדולה הפיח רוח חיים בעצמות היבשות (אור ישרים).

ואכן העמיד רבינו תלמידים רבים שנודעו ביראתם ובצדקתם הגדולה, כעדותו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע שאמר, כי גדלותם העצומה של תלמידי רבינו "שהיו מוחזקים לבעלי רוח הקודש וגילוי אליהו" מלמד במקצת על רום מעלת רבם הקדוש (בהקדמה הנ"ל).

צדיקי דורו העריצוהו ביותר, והפליגו מאוד בשבחו. הרה"ק הר"ב ממעזיבוז זי"ע, אצלו ביקר רבינו לעיתים קרובות הפליג

בפעם במדרגת אמונתו, ושיבח את טהרת מידותיו שהן מעין דרגת אדם הראשון קודם החטא.

כן התבטא פעם הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, כי שליש מן העולם עומד עליו. ואילו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע הגדירו פעם כמנהיג הדור, והוסיף לומר שהוא בחינת קודש קדשים.

בשנת תק"ע בד' שבט נלב"ע באה"ק, הרה"ק רבי אברהם קאליסקער זי"ע, ונפלה וכבתה המנורה במעונו של רבינו, ומיד קרא, כבה נר המערבי, ואח"כ הגיעה אליו אגרת ששלח אליו הרה"ק מקאליסק לפני הסתלקותו, וכתוב בה כך, "מחר תהיה עמי במחיצתי"

וכך הוי שתוך ימים אחדים כאשר הגיע עת דודים, שמחת נישואי נכדו הרה"ק רבי שלמה חיים בן לבנו רבי אהרן שנלב"ע בדמי ימיו לא אבה רבינו לנסוע להחתונה שהיתה אמורה להתקיים בעיר סטאלין, בחצר המחותן הרה"ק רבי אשר זי"ע. אולם להפצרת חסידיו נעתר להושיב בית דין של שלשה שיפסוק בדבר. ויהי כאשר פסקו הללו כי מצד היושר חייב הוא לנסוע נאנח עמוקות באמרו: אלעס איז פארפאלין... (הכל אבוד), והצטרף להנסיעה.

ביום החתונה, יום ועש"ק י"ג שבט, כשהרגיש רבינו כי קרב עת הסתלקותו, לקח את ציציותיו בידו האחת ובשניה אחז בזקנו, ואמר בניגון: "אל חי חלקנו צורנו, צוה להציל ידידות שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרינו", במשך פעמים רבות, עד שהחזיר את נשמתו הטהורה ליוצרה, לדאבון לב המוני חסידיו, שהגיעו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחת רבם.

מסופר, כי קיימו אז "מעבירין את המת מלפני הכלה" (כתובות יז), כאשר ערכו את הנישואין בו ביום. אך בליל שבת קודש, כשהרה"ק מסטאלין עבר לפני התיבה והגיע אל הפסוק: להגיד כי ישר ד' שהה זמן רב, עד שהשמיע פסוק זה בקול אדיר, לאחמ"כ אמר: בדין היה ללוותו למנוחתו בתופים ובמחולות.

הנהגת רבינו נמשכה ח"י שנים, מתקנ"ב עד תק"ע, ואת מקומו מילא בנו הרה"ק רבי נח זי"ע. ומקום מנו"כ בעיר סטאלין.

(עלים לתרופה, ועו')

רבי שבתי ארדאקער מחסידי לעכאוויטש היה מלמד בבית הגה"ק רבי עקיבא איגר, ואמר הגרעק"א: פון דעם צווייג דערקענט מען דעם שורש, ושלח עמו קוויטל אל הסבא קדשא מלעכאוויטש, וכתב שיזכה ללמוד תורה לשמה.

(מאמר מרדכי סלאנים)

הרה"ק מרוזין אמר להרה"ק מקאברין: דער לעכאוויטשער איז געווען קודש קדשים, ער האט זיך גיקענט אראפלאזן צום נידעריגסטן! מיר קענען דאס נישט

(מאמר מרדכי סלאנים)

הס"ק מלעכאוויטש זי"ע עודו בקטנותו בלמדו בחדר, הלך פעם המלמד עם התינוקות להבית המדרש, ואמר לכולם שישענו על הבימה, והס"ק מלעכאוויטש לא רצה לישען, וייסרו רבו ולא הועיל, שנתעקש ולא נשען, ולאחר מעשה נתברר שבהמפה הפרושה על הבימה היה חשש שעטנו, וסיים הרה"ק מהר"א מברנוביץ: אזוי האבן זיי פון קליינערהייט מורא געהאט פון באשעפער.

(מאמר מרדכי סלאנים)

הרה"ק מקאברין זי"ע אמר על רבו מלעכוויטש זי"ע: רבות בנות עשו חיל, השי"ת יש לו הרבה צדיקים, אמנם ואת עלית על כולנה.

(אוצר ישראל)

רבי שלמה מקארלין זי"ע כיבד פעם את רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע בעליה לתורה, וקרא אז בתורה בפסוק בגדיו יהיו פרומים בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, אח"כ אמר הלעכוויטשער: דער רבי האט מיר שוין היינט אנגעשמירט ליטא (הרבי כיון אותו בזה שילך לליטא)

(אוצר ישראל)

העיד על רבו מהר"ש מקארלין נ"ע, שהיה מכיר שיחת עופות, שיחת דקלים, שיחת מלאכי השרת, כל מה שמפורש (סוכה כח.) על ריב"ז. וסיים: ולא העלים ממני כל זה.

(דברי שלום, קידינוב)

הרה"ק מרן מוה"ר ר' משה מקאברין זצוק"ל תלמידו, אמר על רבו ס"ק מלעכוויטש שהיה ראוי לעלות בסערה השמימה כמו אליהו, אלא שאין דורו היה ראוי לכך.

הרה"ק מלעכוויטש התגורר מתחילה בעיר נעסוויז במדינת ליטא ורבו הקדוש הר"ש מקארלין התגורר בעיר לודמיר במדינת וואהלין. קודם הסתלקותו בשנת תקנ"ז כתב להס"ק מלעכוויטש שיבא אליו, ואמר כי רצה למסור לו הנשיאות שימלא מקומו. והתחיל לנסוע, ובתוך כך נהרג הר"ש מקארלין ז"ל על קידוש השם (ביום כ"ב תמוז) ומיד הרגיש מרן ז"ל בליבו כי ניתק התקשרותו מרבו ולא ידע מה זאת והיה הולך כמבולבל עד כי חשבו עליו כי יצא מדעתו חלילה וצעק "איך בין אב גריסין מרבי" (אני מנותק מרבי).

ובהיות אז הרה"ק מנעסכיו נשמע לאיש מופת נסעו אתו אליו לבקש תרופה ובבואו אליו ויאמר חלילה לא יוצא מדעת הוא, אך יען כי לא ידע מהסתלקות רבו הק' יודיעו לו ואז תנוח דעתו, כי הוא חושב שיש בו אשם על כי אינו מרגיש את רבו. עשו האנשים כדבריו וסיפרו לו האמת. כששמע מה שאירע לו בירך הברכה כדין, ואמר: "הרבי בחייו היה שונא מרה שחורה וכל-שכן עכשיו שהוא שונא זאת", ומיד חזר לאיתנו.

ויאמר: 'ער איז גיווען אונזער רבי, אין ער וועט זיין אונזער רבי', ופניו הזועפות לא היה לו עוד. ואמר להרבי ר' אשר מסטאלין זי"ע: אתם ידעתם (כי היה בזמן הפטירה אצל הרה"ק מקארלין), איך הנחתם זאת? באם הייתי יודע והייתי אז לא הנחתי לבא הדבר.

בעיר סאמארגאן היה מקום של מתנגדים לדרך הבעש"ט ותלמידיו, ופעם בא לשם ללמוד בחור מחסידי הגה"ק מלעכוויטש זי"ע, וכמובן שהסתיר מהם הדרך החסידות, ופעם התלהב הבחור בניגון ערב באמצע לימוד השיעור, וחבריו הרגישו שהוא מכת החסידים, והתחילו ללחוץ עליו לגלות להם מקור מחצבתו והתקשרותו, ונאלץ לגלות להם שהוא שייך ללעכוויטש, ובקשוהו שיאמר להם איזה דבר תורה מרבו,

אמר להם מה שאמר הגה"ק על הפסוק דכתיב אצל יוסף הצדיק שאמר לאשת פוטיפר "איך אעשה הרעה הגדולה וחטאתי לאלקים", דלכאורה היה לו לומר וחטאנו לאלקים, כי הלא גם לבני נח היה הדבר אסור, רק שיוסף הצדיק לא רצה לשתף עצמו עמה בכלל אפילו בדיבור לומר וחטאנו שנינו,

ובהיותם תלמידי חכמים ובעלי עבודה החליטו שתורה כזו יכול לומר רק יהודי שלומד תורה לשמה, ושלחו בחורים מהמובחרים שבחבורה לתהות על קנקנו לחוות דעתם עליו, והבחורים נשאר בלעכוויטש זמן רב ולא חזרו אליהם, החליטו לשלוח עוד בחור בר דעת ובר אוריין להביא להם חוות דעת וגם הוא נשאר שם, כן נסעו אחד אחר השני עד שכל החבורה הגיעו ונשאר בלעכוויטש, והתחילו לעבוד את השי"ת על דרך לעכוויטש, ביניהם היו גם כמה אברכים שהשאירו נשותיהם בסמארגאן, ונעשה בעיר רעש גדול מזה והתאספו המשפחות והחליטו שלא יתנו להם ליכנס לביתם, וכך הוה כשחזרו האברכים לעירם וחונתניהם לא נתנו להם ליכנס לביתם, אזי יצאו כל החבורה מחוץ לעיר ומצאו שם איזה צריף ישן, וקבעו את מקומם לתורה ותפלה, וכל פעם יצאו שני חברים ואספו מעט אוכל מהסביבה והיו בצער ועוני גדול, והם עבדו את השי"ת בדרך לעכוויטש בהתלהבות עצומה, ומזמן לזמן נסעו כמה מהחבורה ללעכוויטש.

פעם אחת נחלה אחד מהם ושלחו שליח להזכירו אצל רבם הגה"ק מלעכוויטש, וענה להם הגה"ק "ויאמרו בגם ה' מלך", ואע"פ שלא הבינו תשובת הגה"ק חזרו לעירם באמונה ובטחון והמשיכו עבודתם הקדושה בהצריף הרעוע, והנה הפריץ של סמארגאן חגג את יום הולדתו, ובאו אליו הרבה פריצים להשתתף בשמחתו, ואח"כ נסעו עם הפריץ ביחד לראות את רכושו בשדות והגנים וכו', ומדי עברם ע"י הצריף ברוכבם על סוסים ורומחים על כתפיהם שמעו קולות התפלה שבקעו מהצריף וראו את עבודתם בהתלהבות, נשאר שם ברוב דרך ארו לזמן רב, והחסידיים לא הרגישו כלל שהגוים עומדים שם והמשיכו בעבודתם.

הפריצים בראותם עבודת החסידיים נתפעלו מאד, והתחילו לצעוק על הפריץ של סמארגאן, שוטה שבעולם שדות וכרמים ורפתות בקר שאין בהם שום חידוש הראיתם לנו, וכאן יש לך אנשי מעלה מלאכים ממש ולא ספרת לנו כלום, וגם הלא הם אישי אלקים ואיזה דרך ארז להשאירם במצבם כזה.

הפריץ נתבייש מזה מאד ומיד שלח לברר בשל מי הרעה הזאת, ונודע לו שהעיקר גרם לזה איזה גבירה אחת שגם חתנה היה בין הנוסעים ללעכוויטש,

ותיכף הסגיר את הגבירה הנ"ל בדיר של דבר אחר, וצוה להם תיכף להכניסם לבתיהם ולכבדם באופן היותר נעלה, ואם לא ישמעו לקולו יאמרם את כולם כך וכך נעשה, ואחר כך נהפך כל העיר סמארגאן לעיר של חסידיים, ואז הבינו מה שאמר להם רבם הקדוש "ויאמרו בגוים ה' מלך", כי ע"י הגוים בא להם הישועה.

(אוצר ישראל)

אחד ממקורביו הנודע בשם ר' מאירקע מירער, כאשר פנה משולחן הוריו ונעשה סוחר, שאל עצה ממורו ז"ל, באיזה סחורה יסחור, או בסחורה כשרה, או מחוץ למדינה הנקראת טריפה (סחורה לא חוקית).

וישאלו: באיזה אפשרי יותר להרויח? ויען: בטרפה! ויצו עליו לסחור בסחורות חוץ, אך זאת יעשה שיזהר שלא להוציא שקר מפיו בעת נסיעתו כי אם יאמר תמיד האמת. והתחיל לנסוע ללייפציג ולסחור מחוץ לגבול, ושומרי הגבול ידעו כי הוא מוביל בתמידות סחורה מחוץ להגבול, ושמו עין עליו, ולא היו יכלו לתפוס סחורתו בשום אופן.

הכומר ומכר לו דבש, וכשרצה לשלם אמר לו שהכסף לא מספיק, ורצה להוסיף איזה זהובים, וגם כן קיבל מענה שלא מספיק, וכך היה מוסיף והולך, והנ"ל לא הסתפק עד שכבר נתן לו כמה מאות זהובים, ואמר לו שכבר מספיק. כשחזר אל הלעכוויטשער, לא נתן לו שלום שלושה ימים, א"כ כשנתן לו שלום, אמר לו: אם לא היית אומר שכבר מספיק, היה הכומר מוכר כל מה שיש לו, והיה מתמכר לך לעבד, ואתה לא נתת לנו לשלוט על המרכבה הטמאה.

(סיפורי מרן הרמ"ח מסלאנים)

הס"ק מלעכוויטש היה מבקש מהבאים אליו שיקבלו על עצמם שלשה דברים, לחזור האני מאמין כל יום, להזהר לבדוק את הציצית בכל יום, ולומר חמישה פרקי תהלים בכל יום ויום. פעם היה אצלו איש כפרי פשוט וצוהו שיקבל על עצמו שלשת הדברים וקיבל על עצמו. והבטיחו הס"ק שאם יאחז בדברים אלו יצליח בכל דרכיו, ואמנם היה נוהר מאד בכל זה, והצליח מאד. ברבות הימים, וכבר נסתלק הס"ק לעולם שכולו טוב, שכח הכפרי מכל מה שקיבל על עצמו והפסיק לקיימם. פעם הלך בדרך וצורר כספו בידו, ובפתע פתאם התנפלו עליו שלשה אנשי חיל, כפתוהו לאילן וגזלו את כספו וברחו להם.

בתוך כך נתגלה אליו הרה"ק מלעכוויטש ואמר לו: בני, למה עזבת דברים אלו שציויתך, ונצטדק הלא שזהו מרוב טרדותיו, וקיבל עליו שמהיום והלאה יזהר בזה מאד, ועבר דרך שם גרוד אנשי צבא, וכשראה המפקד את האיש הכפות, שאלו מה זה ועל מה זה, וסיפר לו, ושאלו האם תכיר את השלשה גזלנים, והשיב הן, והעביר אותו על פני כל מחנהו, והכיר בהם את אלו שגזלוהו, והם הכחישו, אך המפקד צוה להכותם עד שהודו והחזירו לו את כספו.

(מאמר מרדכי)

פ"א היה בעיר לעמבערג, ונודע לו שיש ציפור המזמרת ומשוררת להשי"ת בהתלהבות כה רבה עד כי גופה מתפקע ומתה. ואמר אני מתפלל להקב"ה ונשאר בריא ושלם, א"כ מה ערך יש לתפילה שכזו. ולמחרת טיהר וקידש את עצמו, וערך את תפילתו בכוחות על אנושיים, עד שמרוב התלהבות נסדקה הריאה שלו והיה בסכנה גדולה, והרופאים ייאשו אותו.

טען לפני השי"ת וכי רצוני היה שאתפלל רק תפילה אחת כזו, אני רוצה להתפלל עוד, ועזרו השי"ת וחזרו לאיתנו.

לימים נודמן עוד פעם לעמבערג, והיו אצלו המון רב חסידים, ועבר הדאקטער שייאשו אז, וראה שם אנשים רצים, שאלם לאן הם רצים, אמרו לו כי הצדיק מלעכאוויטש הוא פה, תמה הדאקטער ואמר העוד הוא חי, נשבע אני שהוא חי בלי ריאה.

שמעתי מרבי חים גרשון שהיה גר בקריניק, שבעיר אחת היה קצב שהיה מתפלל עם חסידי לעכוויטש בשטיבל דשם, וההתנגדות על החסידים היה אז בתוקפה, ואירע מעשה שהקצב ההוא מכר בשר טריפה ר"ל ונעשתה צעקה גדולה בעיר, ודבר היותו מתפלל בשטיבל של החסידים עוד הוסיפה שמן למדורה. וגם החסידים גרשוהו מהשטיבל.

לאחר זמן נסע אחד מהחסידים דשם ללעכוויטש, ושאל אותו הלעכוויטשער זי"ע בשלום כל אחד ואחד, וכששאלו על הקצב הנזכר לא ענהו, ושאלו שנית ולא ענהו, חשב הלעכוויטשער שאולי מת, ואמר לו ספר לי אודותיו! וסיפר לו הסיפור שמכר בשר טריפה וגרשוהו מהשטיבל.

פ"א נתוודע על הטאמאזשנע (מעבר הגבול), כי בלילה הזאת יעבור סחורה על הגבול, ויצוה שר הטאמאזשנע לקבץ את כל שומרי הגבול "אביעשציקיעס" מסביבות הטאמאזשנע, גם מהטאמאזשנע גופה, ולהעמידם על כל פרשת דרכים שבאפשרי לגנוב הגבול לשמור בעינא פקחא ולתפסו. ועל הטאמאזשנע (מעבר הגבול) נשארה אך שמירה פחותה, שומר אחד אצל הראגאטקע (המחסום). והוא נסע עם איזו בריקעס (עגלות) סחורה, להעביר בלילה ההוא.

ויהי בבואם לפרשת דרכים, אשר שם יפרד ליסע על דרכים שונים מהצד לגנוב את הגבול, ושמה עמדו אז שומרים על כל משעול ושעל, ותפול תרדמה על הבעלי עגלונים וגם הוא שינה אחזתו, וישנו כולם, והסוסים הלכו בעצמם בדרך המלך להטאמאזשנע, וכאשר באו הבריקעס (העגלות) לפני הראגאטקע, ויזעק האנשי חיל שומר הראגאטקע (המחסום), כדרכו: עמו! והקיץ הוא והעגלונים, והנה עומדים אצל הראגאטקע, ויתבהלו מאד.

וישאל האביעשציק השומר: מה תוביל? אך הוא שמר פקודת רבו הק' להגיד האמת ויען "קאנטראבאנט" [=פי' "הברחה"! ויחשוב השומר כי מצחק הוא מאתו, כאשר ענה בעזות ותקיף בדעתו ויחשוב כי בטח הוא שמוביל עתה סחורה כשרה, ויפתח לו את הראגאטרע ויאמר לו בחרי אף: עתה אתה משחק מאתי, יבא עת כי עוד תפול בידי. ויסעו לדרכם לשלום וכל השומרים שבו ממשמתם בבושת פנים.

אחד מאנ"ש היתה פרנסתו במקום מגוריו של הרה"צ ר' יואל טשאפאר ז"ל, שם עסק במלאכת ייצור היי"ש אצל הפריץ אדוני הכפר. בלילה מן הלילות, כשהעמיד דוד נזולים להרתיחו, ביקש החסיד בינתיים לומר תהלים עד שיתחיל הדוד ברתיחתו, אך כשפתח בתהלים הפליג בדביקות עצומה ושכח מן הכל עד שהדוד הרוחח התפוצץ והתרסק לרסיסים ופרצה שם שריפה גדולה וכל הבית נאכל בלהבות. הדברים הגיעו לאזני הפריץ הגוי, ותבער בו חמתו להשחית עד שאמר: אם אינני פוגש את היהודי נס מתרחש לו, כי אם יתראה לפני, אפגע בחיצי מות בראשו.

מיד ברח החסיד אל רבו ללכוביץ' והתמהמה שם שבועות מספר. אח"כ אמר לו מרן ז"ל: מה תהא תכליתך, מוטב תלך אל הפריץ ותאמר לו "אדוני הפריץ, צריך להקים מחדש מה שנשרף".

עשה האיש כדבריו. בדרכו אל בית הפריץ חלף על פני ביתו של ר' יואל ז"ל, שעמד באמצע תפילתו ולא היה רשאי להפסיק, אך בראותו מרחוק את האיש צעק לעברו בקול גדול מפני פקוח נפש "לאן אתה הולך", "הלא ימית אותך". והשיבו החסיד: כך ציוה עלי הרבי. ביני לביני סיים רבי יואל את התפילה. כשחלץ מעליו הטלית והתפילין, ראה את הנ"ל ביחד עם הפריץ כשהם עומדים בצוותא ומודדים את השטח, על מנת להקים מחדש את בית המלאכה.

אחד התאונן לפניו על מיעוט פרנסתו, ושאלו כמה הוא מתעסק, וא"ל שמסחרו הוא בדבש. ושאלו על הקונים שלהם הוא מוכר, וסיפר לו שביניהם ישנו גם כומר אחד, שקונה ממנו בקביעות כך וכך דבש, ואמר לו הלעכוויטשער שיקח את כד הדבש וילך אל הכומר למכור לו דבש, וכשהכומר ירצה לשלם לו כפי שמגיע בעד הדבש, יגיד לו שזה לא מספיק, וירצה להוסיף, וגם כן יגיד לו שעוד לא מספיק וכו', האיש עשה תיכף כדבריו, ובא אל

ואמר הלעכוויטשער ז"ע: מי נתן לכם רשות לגרשו מהשטיבל. ושלח עם החסיד הנ"ל לומר לגבאים והנכבדים של השטיבל שמצוה עליהם להחזירו לשטיבל תיכף ומיד. כשהגיע השליח לעירו הלך לגבאים וסיפר להם את כל הדין ודברים שהיה לו עם הרבי, ובליט ברירה הלכו הגבאים והנכבדים ובקשוהו שיחזור לשטיבל.

ההוראה להחזירו לשטיבל היתה משום שבהיותו בשטיבל הוא יחזור למוטב, ואילו כשיגרשוהו יתכן ויגיע לעבר פי פחת ר"ל.

הרה"ק רבי יוסף ראקובער מגדולי החברייא [בלעכוויטש] היה לפניו מהמתנגדים, ובטרם התקשר להס"ק מלעכוויטש כבר היה אדם גדול ומנשואי הפנים בעירו. פעם בין כסה לעשור נתאספו אנשי הקהילה והטילו חרם על הס"ק מלעכוויטש, ובאותה שנה ביוהכ"פ לא עלתה לו לר' יוס'ל תפילתו כהוגן, והיה נבוך בדעתו, וחשב שאולי זהו מחמת ששמע זילותא דת"ח ולא מיחה, וגמר בדעתו שתיכף אחרי יוהכ"פ יסע ללעכוויטש לפייסו, ואכן מיד אורו עיניו וליבו והתחיל להתפלל כהרגלו בכוונות וכו'.

לאחר יוכ"פ נסע מיד אל הס"ק, וכבואו לשם שמע שביוהכ"פ אמר הס"ק בתפילתו "כי מרוחמך המה מוחרמים", כשנכנס אל הס"ק פנה אליו וכי גם אתם נוסעים אלי, וענה לו ר' יוס'ל - הלא גם אם הייתי בקצה העולם בלא ידיים ורגליים ח"ו הייתי צריך לגלגל את עצמי אליכם.

(מזקנים אתבונן דף רלו)

הגאון רבי חיים אב"ד וואלאזשין שלח פעם ע"י אחד מתושבי עירו שהיה מחסידי לעכוויטש שיאמר להס"ק: ששמע שתושבי ארץ ישראל חיים ברחבות גדולה ואוכלים בכלי כסף, ואם כן אין מן היושר לשלוח להם יותר מכפי צרכם באמת, שהרי בכך מקפחים חלקם של עניי חוץ לארץ, ולכן ישלחו איש נאמן לארץ ישראל לבדוק את מצבם, ואם אמת נכון הדבר שהם חיים בעירום ובחוסר כל, הרי אז מקבל הוא על עצמו לעמוד לימין הס"ק בגביית מעות ארץ ישראל,

והשיב הס"ק לאמר לו: הנה באים אלי תמיד אגרות הזעקה מארץ ישראל שמתאוננים על עניים ודוחקים, ונחמתי היחידה שהם מגזימים במקצת, ואם יתוודע לי שאכן כך הוא וכצעקתם, הרי אז לא אוכל לסבול עוד מרוב עגמת נפש, ועוד שאפילו יתברר כפי ששמעתם שהם חיים ברחבות הרי נצטרך לכפול את התמיכה הנשלחת להם משום די מחסורו אשר יחסר לו, ומהיכן אקח להוסיף להם,

אבל אתה - פנה הס"ק לאותו שליח: הרי הנך מעיר וולאזשין, ומוכרח אתה לשמוע בקול המרא דאתרא, ועל כן אתה צריך להכפיל את נתינותיך עבור עניי ארץ ישראל.

(מאמר מרדכי)

הקוברינער נסע פעם לאסוף מעות ארץ ישראל, ובאמצע הדרך נרדמו בעל העגלה ומשרתו, ומכל הארבע רוחות נשמעו קולות: מושקע קער זיך אוהם (משה חזור מדרכך), ונסע הלאה, ונעשה הסט"א גבוה מהארץ עד לשמים וצעק: אויב דו וועסט זיך ניט אומקערן, וול איך פון דיר אש מאכן, איך וועל אפ לאזן די גאנצע וועלט און זיך נעמען צו דיר (אם לא תחזור, אעשה ממך אפר, אעזוב את כל העולם ואלחם רק בך), וקרא אליו הקוברינער ז"ע:

מיר האבן בקבלה פון רבי'ן אז וואס די סט"א זאגט דארף מען טעהן פארקערט, מיר פארן מיט דעם כוח פון מרדכי בן אדיל [מלעכוויטש] (יש לנו בקבלה מרבי, שמה שהיצה"ר אומר,

חייבים לעשות ההיפך מכך, ואני הולך בכוחו של מרדכי בן אדיל), והתחילה הגבהות להתמעט לאט עד שנעלם לגמרי, והמשיך הקוברינער בדרכו, כשבא אח"כ לסלונים שכב שבועיים במטה מרוב פחד שהיה לו אז.

(הרמ"ח מסלאנים)

הלעכוויטשער ז"ל היה הגבאי ממעות של ארה"ק, וגם הוא בעצמו היה נותן בכל יום סכום רב על ארה"ק. נתינתו היה: תיכף בקומו ממטתו וקודם ברכת השחר, ואחר ברכת השחר קודם הלמוד, ואחר הלמוד קודם תפלת שחרית, ואחר תפלת שחרית קודם האכילה ואחריה, קודם שינת צהרים ואחריה, קודם הלמוד ואחריה, קודם תפלת מנחה ואחריה, וכן למעריב, וכן קודם כל עובדא וקודם כל מצוה היה נותן על ארה"ק והיה בלי שיעור וערך.

והרה"ק הר"ר א מקאליסקא היה גבאי בא"י. והיה שולח המעות שנאסף על ידו, עם צעטיל שמות האנשים הנותנים להקאליסקער ז"ל. ויען כי נתינת עצמו היתה גדולה למאד ולא רצה לפרסם נתינתו העצומה בהצעטיל השלוח, וחלק מנתינותיו על אנשים אחרים, והוסיף כך וכך על אחד, וסכום ידוע על השני ועל השלישי על נתינתם בהרשימה, ובבוא הרשימה לפני הרה"ק הקאליסקער ז"ל, הראה באצבעו: פה נמצאים ופה נמצאים מעות של הלעכוויטשער ז"ל.

אחד מאנ"ש היה עני ואביון מדוכא, ובנים קטנים כשתילי זתים סביביו, וביתו ריקה מכל ולא היה לו אף על מוזן סעודה אחת ונעשה שמש שני בבהמ"ד שקוראין "אונטער שמש".

ובבואו לפני מורו סבא קדישא מלעכוויטש ז"ל, שאלו: מה פרנסתך? ויאמר: 'שמש שני אנכי. מה עבודתך? שאלוהו, ויאמר לו וסיפר לפניו כי גם בימים הנוראים בעת התפילות עומד הוא בעזרת נשים למען להודיעם איזה תפלה מתפללים ואיזה פיוטים אומרים. ויען הס"ק ז"ל: הא, מען טאר דאך ניט? (הלא אסור) ויען האיש במסירת נפשו: מה אוכל לעשות, 'טפלי תלויין בי וגוועים ברעב ואין לי במה להחיות נפשם. ויאמר לו: קח שני טארבעס [=טרמילים], אחת תשים על כתפך והשני על כתף אשתך, וסבבו על הפתחים ותפרנסו בניכם, און וואס מען טאהר ניט, טאהר מען ניט (ומה שאסור, אסור). ויפקוד עליו בגערה לעזוב השמשות. וישמע לקולו, ועשה כפקודתו. ואחרי זאת עזרהו ה' והיה לו פרנסה בכבוד.

פ"א שאל לאחד מאנ"ש: אמרו לו מה אומרים עלי בליטא? והוכרחו להגיד לו עפ"י גזרתו, ויאמרו: אומרים כי אתם 'עם הארץ'. ויען ויאמר: כן הוא אמת, 'עם הארץ אימת שבת עליו' (ירושלמי דמאי ד, א), מתירא אנכי מאד משבת. ושאלם עוד: מה אומרים עוד עלי? ויענו: אומרים עליכם כי אתם 'מכשף', ויען: אמת הדבר 'מחשב' אנכי הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר כו' כנגד הפסדה (עיין אבות ב, א), מה עוד אומרים עלי שאל מאתם ויענו: אומרים כי אתם מזוללים וסובאים, תאכלו הרבה ותשתו הרבה. ויען ויאמר: לו היה ביכולתי לאכול ולשתות כמו שאומרים אז היו באין מדייטשלאנד כל הקאפילישין אצלי לקבל תשובה.

פעם אחת באור לארבעה עשר בניסן הגיע למוש אחד שנסע מלכווביץ אל עירו, וכשנפרד ממרן הס"ק אמר לו שיפרוס שלום בשמו לאנ"ש בעיר 'מוש' ויאמר להם כהאי לישינא "בודקין בחורין ובסדקין". אך מפני שהתאחר מאד ומיהר לדרכו ניגש האיש אל

ב, אז א איד זאגט "המלך" נשמע גם בלייפציג! ויאמר: מאיר'ל איז וואהר [=מאיר'ל, האם זה אמת]!?

פ"א בא אחד מאנש'ש לפניו, וביקש מאתו התנהגות לסדר היום בעבודת השי"ת. ויען ויאמר: מתורתך תלמדנו, התורה מתחלת "בראשית, שמות, ויקרא, במדבר" ספר בראשית היא אמונת ה' שברא עולם ומלואה תבל ויושבי בה, ואמונת אבות הקדושים שהאמינו ויעבדו את ה'. ספר שמות נתינת התורה, ומשפטי התורה בפ' משפטים. ספר ויקרא קרבנות, ספר במדבר נסיעת ישראל. כן האדם צריך להתנהג בקומו בבקר, "ראשית" צריך להאמין שהבית"ש הוא רב ושליט וכו' וכו' ולית אתר פנוי מיני. ובברכת השחר לברך את השי"ת על כל פרטי השגחתו. אחרי זה "שמות", צריך 'לעסוק בתורה'. ואח"ז 'תפלה בצבור' שהיא כנגד ספר "ויקרא" במקום קרבנות. ואחרי זה כנגד ספר "במדבר" נסיעת ישראל, שצריך כ"א 'לעסוק עסקיו' עפ"י דרך התורה. וזאת תורת האדם.

פ"א בא לפניו סוחר אחד שנסע עם עצים ותבואה לדאנציג ע"פ המים, והיה לו היזק גדול מאיזה סיבה ע"פ המים, והיה בצער מאד. ויאמר אליו: 'בזמן שאדם בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי' (סנהדרין מו). האם כדאי הוא אשר עבור מעט עצים ותבואה שלך תהיה כביכול שכינה בצער ותאמר קלני מראשי וכו'!?

פעם הגיע איש אחד אל הס"ק מלעכוויטש ז"ע ושאלו הרה"ק איך הגיע לכאן, השיב האיש: עם חמור ועגלה. שאלו הרה"ק ומה אתה עושה אם החמור דוחף אותך ומפיל אותך הימנו, השיב האיש אני עולה עליו שוב. כך שאלו כמה פעמים "ומה אתה עושה כשהחמור מפילך" והלה השיב כנ"ל. וזה רמז בעבודת השי"ת החמור מפילו - הגוף בתאוותיו החומריות מפילו והוא צריך לעלות עליו שוב.

הוא היה מדקדק מאד לישן שינת צהרים בעש"ק, כי גם זה הוא מכבוד שבת שיהיה לו דעת צלולה לקבלת שבת.

מעשה באחד מחשובי אנ"ש שהתאונן לפניו על מיעוט פרנסתו. פתח מרן ז"ל ואמר: מי שאכל היום ודואג למחר הרי זה מקטני אמונה, כלומר, זהו סימן שאיננו עוסק הרבה באמונה.

אמר: כאשר לאדם מאכט זיך נישט וויא עס ווילט זיך, מוז ער וועלין וויא עס מאכט זיך, ואל יהרהר ח"ו. (כשלאדם אינו נעשה כרצונו, צריך הוא לרצות את הנעשה, ולא יהרהר חלילה).

עוד אמר: דאגהען טאר מען נישט, נאר דוא דאגה מעג א מענטש דאגען, פאר וואס ער דאגהעט. (הדאגה אסורה, ורק דאגה אחת מותרת, והיא הדאגה למה הוא דואג).

אמר: אנחנו לא באנו לעולם לעשות טובה בעיני גשמיות, כי אם להכניס אמונת ה' ויראת שמים בלבבות ישראל. אך על כל זה בבוא אלינו איש ישראל שנצרך טובה בגשמיות נצוה אותו שיהיה שבת אצלינו ובש"ק מכניסים אנחנו בלבבו אמונת ה' וממילא תתמלא כל משאלות לבו לטובה.

הוא היה אומר: כל אדם צריך להאמין באמונה שלמה שיש לו אמונה שהשי"ת הוא סיבת כל הסיבות, אף שאין באפשרותו כעת

ביהכנ"ס ודפק בחלון מבחוץ וקרא בקול "הרבי אמר בודקין בחורין ובסדקין". המעשה היה לפני תפלת ערבית ונכנסו הדברים בלבם והיו מתפללים אח"כ מעריב במשך כמה שעות בבכיות ובצעקות עד שיצא קול הברה בעיר שהחסידיים נטרפה דעתם עליהם...

מעשה באחד מאנשי מרן ז"ל שהלך בדרך ובא לידי נסיון של עבירה ר"ל, ופחז עליו יצרו עד שכמעט אפס ממנו כח להתגבר, אבל פתאום חשב לנפשו איך אשא פנים אצל רבי כשאבוא אליו, ואעפ"כ פיתה אותו היצר שלא יסע עוד אל הרבי, עד שחשב איך אשא פנים אצל חברי החסידיים אחרי עבירה כזאת, והחשש הזה הצילו מעבירה. ואח"כ כשנכנס אל מרן ז"ל אמר לו מיד: מה שהחברותא יכולים לפעול גם הרבי א"י לפעול.

מעשה והביאו אל מעונו יהודי מתושבי הכפרים הסמוכים שנשברה רגלו באופן קשה. וציוה מרן ז"ל שישכיבוהו על גבי המטה שניצבה בחדרו. עשו כדבריו ונכנס הוא ז"ל אל החולה ואמר לו: אמור אחרי "אתה גבור לעולם ה' וכו' סומך נופלים ורופא חולים" וכו' עד ברכת מחיה המתים א"כ שאלו: אתה מאמין בכל זה? והשיב הן. אך מרן ז"ל גער בו: דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, אמור שוב, אתה גבור וכו' ושאלו שנית: אתה מאמין? וכשהשיב הן גער בו כבתחילה וחזר אתו פעם שלישית עד שהחולה מעצמו צעק בכל כוחו: אני מאמין בכל זה, אני מאמין. מיד צוה עליו שירד מן המטה והנה הבריא לחלוטין והולך כאחד האדם. אך כדי שלא יתפרסם הדבר צוה שישאווהו לאכסניא וישכב שם עוד יממה (ואמרו ששכיבתו יום זה היתה קשה על החולה ביותר אחרי שכבר הבריא לחלוטין).

אחד מאנשיו היה לו אחוזה אצל "פריץ" בשותפות עם אחיו, והסתכסכו עם הפריץ שנתן להם מתחילה מעות על עסק, ונאכלו המעות והעסק לא יצא לפועל, והיו בסכנה גדולה, עד כי היו אבודים ומיואשים. פ"א בא זה שהיה מאנשי מרן ז"ל אל אחיו ואמר להם שיש לו כבר עצה, והיות שהוא היה הגדול והחכם שבהם, הבינו שבודאי היא עצה טובה ושמחו מאד, ומתוך אימונם בו לא שאלו אפי' מה היא העצה. ואמר להם א"כ צריך לעשות סעודת הודיה לה', וכך עשו בכל יום, עד שעזר להם השי"ת בדרך נפלא. אח"כ נסע לרבו ללכוביץ, ומיד כשנכנס לפניו פתח מרן ז"ל ואמר לו בזה"ל: "סאיז טאקי ניט געווען קיין אנדערע עצה".

(אור ישרים)

דרכו [של ר' מאירקע מירער הנ"ל] היה להיות בכל ר"ה אצל מורו ז"ל בלעכוויטש.

פ"א הזדמן לפניו שהוכרח להיות ר"ה בלייפציג, והתפלל בביהכנ"ס בין האשכנזים. וכאשר הוא היה רגיל בתמידות להיות ר"ה אצל מורו ז"ל, נפלה עליו כבדות ומרה שחורה גדולה, עד כי לא היה ביכלתו לפתוח פיו להתפלל, ויעמוד כאבן דומם בטמטום הלב ובעצבון רוח כאלם. ויתעצב אל לבו ויתמרמר מאד על העת הזאת איך הוא נמצא ובאיזה אופן.

והנה פתאום נשמע קול באזניו קול רבו הקדוש בזעקו: "המלך" לפני העמוד, ויתעורר האיש משנתו ויתפעל מאד, ויפתח לבו ומוחו והיה לו הארה גדולה ויתפלל כדת וכראוי לפניו להתפלל בר"ה, ויגבה לבו בדרכי ה' כל הר"ה כפי שהיה אצל מורו.

וכאשר בא אח"כ לרבו ללעכוויטש, וכאשר בא אל הקודש פנימה לקבל שלום, שמע כי אומר, "ונשמע פתגם המלך" (אסתר א,

הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע: א איד זאל ארום גיין מיט שמחה מזה שהוא יהודי, הריני מבטיח לו כי ינצל מכל מיני נזקים, אפילו מדבר עבירה ינצל.

(תורת אבות סלאנים, עניני שמחה והתחזקות)

רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע אמר: אם יהודי יהיה בעת צרה ח"ו, יכול לבקש מהשי"ת שיושע בזכות מרדכי בן אדל, רק יבקש בשמחה ולא במרה שחורה.

רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע אמר: כי לאחר מאה עשרים אם ישלחו אותו לגן עדן, כל זמן שיהיה אפילו יהודי אחד בגיהנם לא ילך לגן עדן, האיך יכול להקרא אצל יהודי גן עדן בזמן שיודע שיש יהודי בגיהנם.

עוד אמר הלעכוויטשער: כי אמרו חז"ל שהרשעים יהיו עפר תחת כפות רגליהם של צדיקים, אני רציתי לראות אלו הצדיקים שידרכו על הרשעים, איך וואלט געוואלט זען די צדיקים'לאך.

(אוצר ישראל)

אמר: בהגיע עת השינה בלילה, אם נשאר אצלינו 'פשוט' אחד מהיום באמתחת בגדי, לא אוכל לישן כל הלילה, ער רייבט מיר אפ דוא זייטן כל הלילה. אמנם בשכבי, ולא נשאר אצלי אף פ"א על יום מחר, אשכבה ואישן במנוחה בידוע אשר תיכף בפתחי עיני משנתי צריך אנכי לבוא תיכף לישועת וחסד השי"ת.

כי בשמחה תצאו ובשלוש תובלון (ישעיה נה, יב). 'כי בשמחה תצאו' ר"ל בשמחה יכול האדם לצאת מכל רעות שבעולם, 'ובשלוש תובלון', ובמדות השלוש יכול לבוא לכל שלמות הטוב והתכלית, להשלים רצון יוצרו ובוראו.

כשדיבר פעם הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זצ"ל מגודל שגב מעלת מעות ארץ ישראל, אמר: איני רוצה לגלות לכם את הסוד של מעות ארץ ישראל, משום שאני מרחם על עניי הגולה, שאם היו כולם יודעים את הסוד, הרי היו גוועים עניי חוץ לארץ מחוסר כל...

(מאמר מרדכי)

מחז"ל (נגעים פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. ר"ל כל הנגעים שאדם רואה חוץ, היינו מה שהוא רואה בזולתו, כל זה מנגעי עצמו, עי"ז שאותו נגע נמצא בו, שלכן הוא רואה אותו בזולתו.

(תורת אבות, סלונים)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

להאמין מפני שעבים מכסין אותו, מכל מקום יאמין באמת ובאמונה שלמה ובמס"נ על אמונה זו.

איעצך ויהי אלקים עמך (שמות יח, ט). ר"ל אם תרצה לדעת התנהגות בדרכי השי"ת, 'איעצך' עצתי הוא שתראה שבכל מעשיך הן בעניני הגופניות באכילה ושתייה וכדומה, והן בתורה ותפילה ועשיית מצוה, 'ויהי אלקים עמך' תראה להתקרב בזה לה', שיגיע מזה נחת רוח לשמים.

כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד (ירמיה לא, ט). פי' אצל מי שיהיה הדיבורים שלי בו, 'זכור אזכרנו עוד' אזכור אותו אף בעולם העליון.

סור מרע ועשה טוב (תהלים לד, טו). פירוש בעת שאתה 'עושה טוב' היינו שאתה עוסק בתורה ותפלה, יהיה בעיניך שאתה 'סור מרע', ר"ל כאילו לא עשית רע כל ימי חיך. כי בעת שאדם עוסק בתורה ותפלה היצה"ר מזכיר את עונותיו, ומה יועיל עוד עבודתו, ומכניסו בעצבות ובשפלות, ובוה יבוטל מתורה ותפלה. ע"כ לבל תשגיח עי"ז מה שמבלבל אותך. ודע שזה מעשי היצר.

ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך (תהלים עג, כב). רבש"ע רוצה אני להיות 'בער', 'ולא אדע', ולהיות 'בהמות', אך ש'הייתי ואהמה עמך'.

בכל ראש השנה היה מרגלא זאת בפומיה: "חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח, י). "חדות ה'" ר"ל שמחה וגודל נתת רוח לפני השי"ת הוא מה שאתם חושבים ומאמינים בחסד השי"ת אשר מעוזינו, וזה 'מעוזכם'.

(יסוד העבודה)

עוד אמר: 'יהי רצון שנהיה לראש', לראש ר"ת ל'עשות רצון אבינו ש'בשמים'.

גם אמר: 'שנהיה לראש' שנהיו מחוברים לצדיקים.

מרן ז"ל היה מצוה לאנשי שלומו, כי הבאים אליו לשב"ק יקדימו לבוא ביום ד' לכל הפחות, כי הבא ביום ששי הרי ליל שב"ק עורנו תחת ההשפעה של טלטול הדרך, בשחרית של שבת הוא רעב ורוצה לאכול, בסעודה שלישית ימהר כבר לדרכו חזרה, ומתי יהיה אצלי.

הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זצ"ל היה משבח את עדת חסידיו, ואמר שכל המופתים והישועות שנשפעים על ידו, הכל הוא ע"י רוב אמונתם באמת ובתמים. והסמך לזה הכתוב: וכל מעשהו באמונה, דהיינו שכל המעשים שהשי"ת עושה עם האדם הכל הוא לפי אמונתו.

(מאמר מרדכי סלאנים)

לע"נ האשה החשובה הצדקנית מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רייך) נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט		לזכות הרוצה בעילום שמו שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"		
להעלות נושה בן אסתר מלכה זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל טיילי דניטב	להעלות נאיר יחיאל בן תנה סיכא זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל טיילי דניטב	להעלות כונסם כענדל בן פרידא גילה זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל טיילי דניטב	להעלות אפרים בן אסתר לאה זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל טיילי דניטב	להעלות יוסף נתן בן רבקה טוביא זכות הפצת תורה וחסידות, יעמוד לו להתברך בכל טיילי דניטב
להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM				